

25.05.2015

Ryj/2

§ 563

Lausunto maa- ja metsätalousministeriölle luonnoksesta vieraslajeista aiheutuvien riskien hallintaa koskevaksi laiksi

HEL 2015-004865 T 03 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa maa- ja metsätalousministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta seuraavan lausunnon:

Kaupunginhallitus toteaa, että laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta on tarpeellinen ja kannatettava. Voimassa olevassa lainsäädännössä on selviä puutteita vieraslajien riskien hallinnan suhteen. Lakiehdotuksen säännökset selkiyttävät asiaa koskevia velvollisuuksia ja vastuita.

Helsingin kaupungin tavoitteena on estää ja vähentää vahinkoja, joita haitallisista vieraslajeista aiheutuu luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemipalveluille sekä ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja taloudelle. Tässä tarkoituksessa Helsingin kaupungin ympäristölautakunta on 14.4.2015 hyväksynyt Helsingin kaupungin vieraslajilinjauksen 2015-2019 ohjeellisena noudatettavaksi ja lähettänyt sen yleisten töiden lautakunnalle ja kymmenelle muulle lautakunnalle tai liikelaitokselle hyväksyttäväksi ohjeellisena noudatettavaksi.

Käsittely

Kaupunginhallitus käsitteli rakennus- ja ympäristötoimen apulaiskaupunginjohtajan toista esitystä (Ryj/2) kokouksen kolmantentoista asiana.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Timo Linden, vs. apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Otteen liitteet

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

25.05.2015

Ryj/2

Maa- ja metsätalousministeriö Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Lausuntopyyntö

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. Lailla annettaisiin täydentävät säännökset haitallisten vieraslajien tuonnin ja levittämisen ennalta ehkäisemisestä ja hallinnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1143/2014 toimeenpanemiseksi. Lakiin siirrettäisiin myös nykyisen luonnonsuojelulain säännökset vierasperäisten lajien leviämisen rajoittamiseksi. Maa- ja metsätalousministeriö pyytää Helsingin kaupungin lausuntona luonnoksesta hallituksen esitykseksi 4.6.2015 mennessä.

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

EU:n vieraslajiasetuksen tavoitteet on vähentää ja estää vahinkoja, joita haitallisista vieraslajeista aiheutuu luonnon monimuotoisuudelle ja siihen perustuville ekosysteemipalveluille sekä ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja taloudelle. Asetus koskee ensisijassa sellaisia haitallisia vieraslajeja, joista aiheutuvia vahinkoja pidetään niin merkittävänä, että niiden ehkäisemiseksi on tarpeen käyttää unionin tason toimenpiteitä. Nämä lajit määritellään myöhemmin hyväksyttävässä unionin luettelossa.

Kaikki vieraslajit eivät ole haitallisia. Vieraslajiasetuksen mukaan haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka tuonnin tai levittämisen on todettu uhkaavan luonnon monimuotoisuutta ja siihen liittyviä ekosysteemipalveluja tai vaikuttavan niihin haitallisesti.

Ehdotetulla lailla vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta pantaisiin toimeen EU:n vieraslajiasetus. Samalla nykyisen luonnonsuojelulain säännökset vierasperäisten lajien leviämisen rajoittamisesta siirrettäisiin ehdotettuun lakiin. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaisi EU:n vieraslajiasetuksen sekä ehdotetun lain mukaista vieraslajeista aiheutuvien riskien hallintaa yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaisi säädettyjen rajoitusten noudattamisen valvonnasta.

Kiinteistön omistajille ja haltijoille säädettäisiin velvollisuus hävittää kiinteistölle esiintyvä haitallinen vieraslaji tai rajoittaa lajien leviämistä.

25.05.2015

Ryj/2

Edellytyksenä olisi, että haitallisen vieraslajin esiintymistä tai sen leviämisestä aiheutuisi merkittävää vaaraa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle. Velvoite voisi syntyä myös sillä perustella, että haitallisen vieraslajien leviämisestä aiheutuisi kiinteistön ulkopuolella merkittävää taloudellista vahinkoa. Kiinteistönomistajan velvollisuutena olisi ryhtyä kohtuullisina pidettäviin toimenpiteisiin. Kohtuullisuus edellyttäisi, että vieraslajin hävittämiseksi tai sen levittämisen rajoittamiseksi olisi olevassa tavanomaisia, yleisesti käytössä olevia keinoja. Kohtuullisuuden arviointiin vaikuttaisivat myös toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset ja niillä saavutettavat hyödyt. Ehdotetun säännöksen mukaan kiinteistön omistajien ja haltijoiden toimenpidevelvoite edellyttää usean perusteen täyttymistä. Sääntelyn ensisijaisena tarkoituksena on korostaa kiinteistön omistajien vastuuta seurata vieraslajien esiintymistä kiinteistöllä ja pyrkiä rajoittamaan niiden leviämistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Haitallisten vieraslajien hävittämisestä tai niiden leviämisen rajoittamisesta ei aiheutuisi kotitalouksille, yrityksille tai julkisyhteisöille yleisesti merkittäviä kustannuksia.

Saadut lausunnot

Esittelijä toteaa, että asiasta on saatu yleisten töiden lautakunnan ja ympäristölautakunnan lausunnot. Lautakuntien päätökset olivat yksimielisiä. Yleisten töiden lautakunta toteaa lausunnossaan, että laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta on tarpeellinen. Vierasperäisiä lajeja koskeva lainsäädäntö on nykyisin kirjattu eri lakeihin. Voimassa olevassa lainsäädännössä on selviä puutteita vieraslajien hallinnan suhteen. Lakiehdotuksen säädökset selkeyttävät velvollisuuksia ja vastuita ja ovat linjassa EU:n vieraslajiasetuksen asettamien velvoitteiden ja tavoitteiden kanssa. Epäselvää kuitenkin on, minkälaisia seurannaisvaikutuksia lain toimeenpanosta kunnille syntyy. Vasta valmistunutta Helsingin vieraslajilinjausta on syytä päivittää lainsäädännön tultua voimaan.

Ympäristölautakunta kannattaa esitettyjen lakien säätämistä vieraslajien aiheuttamien riskien hallitsemiseksi. Lautakunta toteaa lausunnossaan, että Helsingin kaupungin tavoitteena on estää ja vähentää vahinkoja, joita haitallisista vieraslajeista aiheutuu luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemipalveluille sekä ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja taloudelle. Tässä tarkoituksessa ympäristölautakunta on 14.4.2015 hyväksynyt Helsingin kaupungin vieraslajilinjauksen 2015-2019 ohjeellisena noudatettavaksi ja lähettänyt sen yleisten töiden lautakunnalle ja kymmenelle muulle lautakunnalle tai liikelaitokselle hyväksyttäväksi ohjeellisena noudatettavaksi.

25.05.2015

Ryj/2

Esittelijän kannanotto

Esittelijä viittaa saatuihin lausuntoihin ja toteaa, että laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta on tarpeellinen ja kannatettava.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Pekka Sauri

Lisätiedot

Timo Linden, vs. apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Otteet

Ote

Maa- ja metsätalousministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti

Päätöshistoria

Yleisten töiden lautakunta 12.05.2015 § 227

HEL 2015-004865 T 03 00 00

Lausunto

Yleisten töiden lautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi, jossa ehdotetaan säädettäväksi laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta. Lailla annettaisiin täydentävät säännökset haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennalta ehkäisemiseksi. Tarkoituksena on siirtää uuteen lakiin luonnonsuojelulain säännökset vierasperäisten lajien leviämisen rajoittamisesta ja siltä osin uudistaa luonnonsuojelulakia.

EU:n vieraslajiasetus haitallisista vieraslajeista astui voimaan vuoden 2015 alusta. Vieraslajiasetus koskee ensisijassa sellaisia haitallisia vieraslajeja, joista aiheutuvia vahinkoja pidetään niin merkittävänä, että niiden ehkäisemiseksi on tarpeen käyttää unionin tason toimenpiteitä. Komissio valmistelee ehdotuksensa unionin luetteloon otettavista haitallisista vieraslajeista vuoden 2015 aikana. Listaan päätyvien lajien maahantuonti, myynti, kasvatus, käyttö ja levittäminen EU-alueella kielletään, ja kiellon noudattamista valvotaan. Käytettävissä olevien ennakkotietojen perusteella luetteloon otettaisiin noin 50 lajia, joista Suomessa esiintyy 12; kasveja seitsemän, selkärangattomia kolme ja lintuja yksi. Jäsenvaltiot voivat soveltaa vieraslajiasetuksen sääntelyä

myös kansallisesti merkityksellisinä pitämiinsä haitallisiin vieraslajeihin. Näistä lajeista säädettäisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

EU:n vieraslajiasetuksen alustavan lajiluettelon haitallisista vieraskasvilajeista kaikki seitsemän kasvia on tavattu jo Helsingissä. Nämä ovat: marunatuoksukki, kanadanvesirutto, japanintatar, jättitatar, kaukasianjättiputki, persianjättiputki, armenianjättiputki ja keltamajavankaali.

Rakennusviraston näkökulmasta lakiesityksestä syntyisi muun muassa seuraavia velvoitteita:

- Viraston vastuulla olevilla yleisillä alueilla on seurattava laissa mainittujen haitallisten vieraslajien esiintymistä nykyistä tarkemmin ja arvioitava lajien hävittämistarvetta
- Helsingissä esiintyvien, haitallisiksi määriteltyjen kasvilajien esiintymiä tulee torjua nykyistä tehokkaammin erityisesti luonnon arvokohteilta kuten luonnonsuojelualueilta ja luonnonsuojelulain luontotyypeiltä
- Ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle haittaa aiheuttavien kasvilajien, kuten jättiputkien, esiintymien torjuntaa on tehostettava

Kaupungin näkökulmasta lakiesitys loisi periaatteessa mahdollisuuden puuttua haitallisten vieraskasvilajien leviämiseen yksityisomistuksessa olevilta tonteilta kaupungin yleisille alueille (16§ Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen). Lakimuutoksessa alueelliset elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskukset valvoisivat kiinteistön omistajille ja haltijoille sekä eräille toimijoille säädettävien velvollisuuksien noudattamista. Jos ELY-keskus ei ole itse käynnistänyt vieraslajin hävittämiseen tähtääviä toimia, kunta tai kuntayhtymä voisi panna asian vireille. Nykyisin voimassa olevan lainsäädännön mukaan edellä mainitun kaltainen puuttuminen ei ole mahdollista. Toimet, jotka tehdään tonttien ulkopuolella haitallisten esiintymien torjumiseksi ja hävittämiseksi valuvat hukkaan, jos kasvit pääsevät tonteilta leviämään aina uudestaan. Vireillepano-oikeuden lisäksi voisi olla aiheellista harkita kunnille ja kuntayhtymille oikeutta valvoa omilla alueillaan kiinteistön omistajille ja haltijoille säädettyjen velvollisuuksien noudattamista, joiden tarkoituksena on estää haitallisten vieraslajien leviäminen. Tämä vähentäisi byrokratiaa ja jakaisi vastuuta eri hallinnonaloille.

Lakiehdotuksessa toimijoilta edellytettäisiin nykyistä huolellisempia toimia maa-ainesten käsittelyssä, maiden siirroissa ja pintamaiden uudelleen käytössä (5§ Toimijan velvollisuus). Haitallisten vieraslajien leviäminen tapahtuu joidenkin lajien osalta tehokkaasti maa-ainesten mukana, esimerkiksi kasvien siemenet, juurakonpalat tai etanoiden

25.05.2015

Ryj/2

munat. Laissa ei ole tarkemmin määritelty ketkä ovat "toimijoita". Esityksen yleisperusteluissa korostetaan "ammattimaisten toimijoiden" vastuuta. Esityksessä ei kuitenkaan määritellä tarkemmin, mitä tahoja se koskee. Ovatko esimerkiksi kunnat ja kaupungit ammattimaisia toimijoita? Lain toimeenpano vaatii toimijoiden ohjeistamista ja logistiikan kehittämistä sekä asian huomioimista maa-ainesten logistiikan resursoinnissa. Lain toimeenpanon vaikutuksia on vaikea tässä vaiheessa arvioida.

Kasvien taimien mukana muun muassa niiden kasvualustassa saattaa kulkeutua haitallisia vieraslajeja. Helsingin kaupunki on Suomen suurimpia taimihankkijoita, ja osa taimiaineksesta tuodaan ulkomailta. Rakennusviraston vastuulla oleville yleisille alueille, kuten katujen varsille ja viheralueille, istutetaan vuosittain kymmeniä tuhansia taimia. Voimassa olevan taimiaineistolain säännökset eivät koske taimiaineistossa mahdollisesti tavattavia haitallisia vieraslajeja vaan sääntelyn kohteena ovat kasvintuhoojat sekä muut taimiaineiston laadulle haitalliset organismit. Kuten maa-ainesten, myös taimiaineiston kannalta on lain seurausvaikutuksia käytännön toiminnassa vaikea ennakoita.

Yleisten töiden lautakunta toteaa, että laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta on tarpeellinen. Vierasperäisiä lajeja koskeva lainsäädäntö on nykyisin kirjattu eri lakeihin. Voimassa olevassa lainsäädännössä on selviä puutteita vieraslajien riskien hallinnan suhteen. Lakiehdotuksen säädökset selkeyttävät velvollisuuksia ja vastuita ja ovat linjassa EU:n vieraslajiasetuksen asettamien velvoitteiden ja tavoitteiden kanssa. Epäselvää kuitenkin on, minkälaisia seurannaisvaikutuksia lain toimeenpanosta kunnille ja kaupungeille syntyy. Vasta valmistunutta Helsingin vieraslajilinjausta on syytä päivittää lainsäädännön astuttua voimaan.

Esittelijä

kaupunginarkkitehti
Jukka Kauto

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija, puhelin: 310 38540
tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Ympäristölautakunta 06.05.2015 § 188

HEL 2015-004865 T 03 00 00

Lausunto

Ympäristölautakunta kannattaa esitettyjen lakien säätämistä vieraslajien aiheuttamien riskien hallitsemiseksi. Myös Helsingin kaupungin tavoitteena on estää ja vähentää vahinkoja, joita haitallisista vieraslajeista aiheutuu luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemipalveluille sekä ihmisten terveydelle, turvallisuudelle ja taloudelle. Tässä tarkoituksessa ympäristölautakunta on 14.4.2015 hyväksynyt Helsingin kaupungin vieraslajilinjauksen 2015-2019 ohjeellisena noudatettavaksi ja lähettänyt sen yleisten töiden lautakunnalle ja kymmenelle muulle lautakunnalle tai liikelaitokselle hyväksyttäväksi ohjeellisena noudatettavaksi. Helsingin kaupungin Vieraslajilinjaus 2015-2019 löytyy kaupungin Internetsivuilta osoitteesta: <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/asuminen-ja-ymparisto/luonto-ja-viheralueet/hoito/vieraslajit/>

Kaupungin rakentamispalvelut Stara on rakennusviraston tilauksesta tehnyt jo useiden vuosien ajan vieraslajien torjuntaa. Tarkoituksena on ollut hävittää kaikki jättiputkikasvustot, pienentää kaniinikantaa koko kaupungissa sekä vähentää minkkejä ja supikoiria lintuvesien alueilla. Myös kurturuusua on torjuttu sekä kaupungin että asukkaiden toimesta. Jättipalsamin torjuntaa kaupunki on tukenut avustamalla asukkaiden talkoita mm. kitkentäjätteen poiskuljetuksella. Vieraslajilinjauksen hyväksymisen myötä sekä vieraslajien seurantaa että haitallisten vieraslajien torjuntaa on tarkoitus tehostaa Helsingin alueella. Kaupungin on tarkoitus tehostaa erityisesti haitallisimpien kasvilajien ja espanjansiruetanan torjuntaa. Lisäksi tiedotusta ja neuvontaa on päätetty kehittää.

Helsingin kaupungille kiinteistöjen omistajana tai haltijana (§ 4) uudesta lainsäädännöstä ei ole odotettavissa suuria uusia velvoitteita siihen nähden, mitä juuri valmistuneessa kaupungin vieraslajilinjauksessa 2015-2019 on asetettu tavoitteeksi. Velvoite koskee kuitenkin myös muita julkisyhteisöjä sekä yksityisiä henkilöitä, yhteisöjä ja yrityksiä. Kiinteistön omistajille ja haltijoille on tarkoitus säätää myös velvollisuus seurata haitallisten vieraslajien esiintymistä alueellaan. Tämän toteutuminen käytännössä saattaa olla haasteellista.

Lakiehdotuksessa kiinteistön omistajalta tai haltijalta edellytetään kohtuullisia toimenpiteitä kiinteistöillä. Kohtuullisuuden määrittely perustuu vieraslajien esiintymisestä tai leviämisestä aiheutuviin vahinkoihin luonnon monimuotoisuudelle ja vaaraan terveydelle tai turvallisuudelle taikka kiinteistön ulkopuoliseen merkittävään taloudelliseen vahinkoon. Lakiesitysluonnoksen mukaan toimenpidevelvoite edellyttäisi usean haittaperusteen täyttymistä. Kohtuullisuutta arvioitaessa on tarkoitus ottaa huomioon myös toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset sekä toimenpiteellä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin. Velvoitteet eivät

koske lintujen ja nisäkkäiden seuranta ja torjuntaa. Toimenpiteinä kiinteistöjen omistajilta ja haltijoilta edellytettäisiin haitallisten vieraslajien hävittämistä käytettävissä olevin tavanomaisin keinoin.

Suojelualueilla torjuntatoimenpidevelvoite täytyisi esityksen mukaan vahingon merkittävyyden perusteella. Helsingissä kaupungin omistamien luonnonsuojelualueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden osalta on jo sovittu, että ne ovat ensisijaisia torjuntakohteita.

Toimijana (§ 5) Helsingin kaupungilla on mahdollisuus resurssien sallimissa puitteissa huolehtia valmiuksista toimia niin, että kaupungin tuottamassa, varastoimassa, markkinoille saattamassa, kuljettamassa, välittämässä, myymässä tai muuten luovuttamassa tuotteessa tai aineistossa ei ole Euroopan unionin luettelon kuuluvaa haitallista vieraslajia, joka tuotteen tai aineiston mukana voi levitä toimijan hallinnassa olevan alueen ulkopuolelle.

Ongelmana Helsingin kaupungilla on ollut vieraslajien torjuntaan käytettävissä olevien resurssien vähäisyys, vaikka vieraslajien varhainen torjunta säästäisi torjuntakustannuksia. Tämän lakiesityksen velvoitteet edellyttävät kaupungilta lisäresurssien varaamista vieraslajien seuranta- ja torjuntatoimenpiteisiin. Toisaalta lisäresursseja olisi tarpeen osoittaa ilman lakiesitystäkin.

Suomen ympäristökeskukselta kaupunki odottaa torjuntatoimenpiteiden ohjeistusta siltä osin kuin kaupungilla ei vielä ole omia käytäntöjä. Näin on laita esimerkiksi espanjansiruetanan kohdalla. Sen ekologiaa ja hyviä torjuntakeinoja ei vielä tunneta. Myös vaeltajakotilon listaaminen haitalliseksi vieraslajiksi on mielenkiintoinen yksityiskohta. Sitä löytyy runsaasti Helsingin merialueelta. Sen torjunta on vaikeata.

Esitysluonnoksesta herää kysymys miten ELY-keskukset ja tulli järjestävät valvonnan ja varataanko tehtäviin riittävät resurssit?

Luonnonvarakeskuksen on tarkoitus tuottaa seurantajärjestelmä ja koordinoita tietojen keruuta muilta tiedon tuottajilta. Helsingin kaupungille on suunnitteilla vieraslajitietokanta eri virastojen käyttöön. Ympäristökeskus koordinoi suunnittelua ja ylläpitää tulevaa tietokantaa. Tavoitteena on rakentaa työväline, jota käytetään myös maastossa.

Lakiesitysluonnoksen kohdasta Lupahakemus (§ 11) ei käy ilmi, mistä luvasta on kysymys.

Uudesta lainsäädännöstä on tarpeen tiedottaa ja kouluttaa laajasti.

Esittelijä

ympäristönsuojelupäällikkö

25.05.2015

Ryj/2

Päivi Kippo-Edlund

Lisätiedot

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 31581
kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Hanna Seitapuro, vs. ympäristötarkastaja, puhelin: +358 9 310 32062
hanna.seitapuro(a)hel.fi